

JERNALDER FOR BØRN

Aktiviteter for 3-9
årige børn

Jernalder for børn
Aktiviteter for 3-9 årige børn

1. udgave – 1. oplag

Forfattere: Henrik Ottosen og
Mette Nørregaard Christensen

© HistorieLab - Nationalt Videncenter for
Historie- og Kulturarvsformidling
2019
ISBN 978-87-998662-0-5

Materialet i dette katalog er en del af samarbejdet i projekt Dannelsesbroen. Materialet er tænkt som inspiration til, hvordan dagtilbud, indskoling og et museumsmiljø kan arbejde sammen om børns møde med kultur og kulturarv og derigennem skabe en fælles "dannelsesbro".

Følgende institutioner og personer der har deltaget i udviklingen af kataloget:

- Skibet Børnehus, børn og pædagogerne Kristin Bjørk og Malene Kristensen
- Jernalderlandsbyen i Vingsted, Jan Birkkjær Lauritsen
- Lærer – og pædagoguddannelsen i Jelling, UCL Jelling, Henrik Ottosen og Mette Nørregaard Christensen
- HistorieLab -Nationalt Videncenter for Historie- og Kulturarvsformidling, UCL Jelling, Lars Kjær Larsen og Marie Bonde Olesen

Foto:

Mette Nørregaard Christensen
Skibet Børnehus
Annika Reinhold Bjørn

HistorieLab
Stationsvej 14
7300 Jelling

HISTORIE **LAB**

Nationalt Videncenter
for Historie- og Kulturarvsformidling

Til lærere og pædagoger

I DETTE HÆFTE ER DER AKTIVETSFORSLAG TIL AT ARBEJDE BÅDE FØR, UNDER OG EFTER ET BESØG I JERNALDERLANDSBYEN I VINGSTED. MÅLGRUPPEN FOR AKTIVITETERNE ER 3-9 ÅRIGE BØRN I BØRNEHAVEN OG DE YNGSTE KLASSER.

EN VIFTE AF IDEER

Aktiviteterne og legene er delt i afsnittene 'Aktiviteter før besøget', 'Aktiviteter under besøget' og 'Aktiviteter efter besøget'. Aktiviteter til aldersdifferentiering fremgår af flere aktivitetsbeskrivelser. Alle lege og aktiviteter må tilpasses den aktuelle børnegruppe, deres alder og interesser. Ideerne kan også planlægges som mulige spontane aktiviteter, altså aktiviteter, som de voksne gør mulige for børns egen leg ved valg af fx tilgængelige materialer, lokation og inspiration fra fælles planlagte aktiviteter.

Det er vigtigt, at der er plads til børnenes fordybelse og samvær om aktiviteterne og også børnenes egen spontane leg og nysgerrige undersøgelser. Der skal både være mulighed for at finde flow i den stille fordybelse og i lege og aktiviteter, der udfordrer kroppens grovmotorik.

Lad dig inspirere til samarbejde om både planlagte og planlagte-spontane aktiviteter. Tænk i "før-under-efter" besøget og i mulighederne for at gentage oplevelsen over flere år.

Oplevelse, leg og læring.

De fleste børn er optaget af gamle dage, og hvordan det var at være barn på bedsteforældrenes tid. Findes der et liv uden iPad? Kan man bo i et hus uden indlagt vand, el og varme? Børn, der har leget i jernalderlandsbyen, gået på opdagelse i husene, har malket en ged og siddet ved bålet og hørt fortællinger, får en fornemmelse af, at livsvilkår kan være anderledes end dem, de kender fra deres egen dagligdag. Ved både "før-under-efter" besøget i jernalderlandsbyen, er der rige muligheder for at udforske, sans, være nysgerrige, eksperimentere, lege og bearbejde oplevelserne.

Børns konkrete oplevelse og udforskning med alle sanser - og ikke mindst muligheden for at efterbearbejde i leg og aktiviteter - er grundlag for at udvikle en mere abstrakt forståelse for historie og kulturarv senere i livet. Når man er 3-9 år, betyder historisk korrekte facts som årstal og kongerækker ikke meget. Den legende sansende tilgang til historien tager barnets perspektiv alvorligt. Gennem leg, krop og bevægelse, at høre fortællinger og fortælle egne historier, formidles kulturarv og historie på nye overraskende måder. Den legende tilgang til historien er et grundlag for på længere sigt at forstå, at verden har været anderledes før, og den bliver anderledes i fremtiden. Handlinger i dag kan få betydning for fremtiden. Dermed kan oplevelserne blive vejen til en mere refleksiv viden og forståelse for sammenhængen mellem fortid, nutid og fremtid og en dybere følelse af identitet.

”FØR-UNDER-EFTER” BESØGET

I materialet er der ideer til aktiviteter før-under-efter besøg[ene]. Der er aktiviteter med høj puls og de mere stille aktiviteter med tid til tanker og samtale. Der er ideer til at støtte børns egen leg og til mere voksenstyrede aktiviteter. Jo flere forskellige måder børnene kan involveres på, jo større chance er der for, at det bliver sjovt for alle børn, og at der skabes værdifulde læringsituationer. De konkrete fysiske aktiviteter og udfordringer er oplagte som fællesskabsaktiviteter i et inkluderende perspektiv. Samværet mellem børn og voksne rummer også mulighederne for at arbejde med sproget. Der er ord for genstande, redskaber og arbejdsprocesser, der knytter sig til oplevelser og erfaringer om historien og kulturarven. Ord og begreber, der er sjove ”at smage på”, men som også på længere sigt danner knager i erindringen og bidrager til kulturforståelsen. I det gennemførte forløb havde Skibet Børnehus særligt fokus på relationer og social udvikling, og således giver lege, aktiviteter og forløb i Jernalderlandsbyen en god ramme for at arbejde med forskellige læreplanstemaer i børnehaven og kompetencemål i skolen.

En undersøgelse gennemført i HistorieLab viser, at vi i samarbejdet mellem skole, børnehave og kulturinstitutioner, kan have en tendens til at overse kvaliteten af ’Efter forløbet’. Børnene kan blive ved med at efterbearbejde meget længere, end de voksne tit tror. ’Efter forløbet’ tager tid, og børn skal have mulighed for, også her, at få krop, sanser og alle æstetiske tilgange med i bearbejdningen af oplevelserne.

INDHOLD

Jernalder for børn	1
Til lærere og pædagoger	4
Eksempler på 'Aktiviteter før besøget'	7
<i>At stemme børnene til oplevelsen</i>	8
<i>At vende tilbage til tidligere oplevelser</i>	9
Eksempler på 'Aktiviteter under besøget'	11
Offermose og offerplads	12
<i>Trampedans</i>	13
<i>Regnvejrssang – Oftring af dyrene på stenene</i>	14
<i>Kend din gudefigur</i>	15
<i>Gudeslalom – Gudens efterfølger</i>	16
<i>Oftring i mosen</i>	17
Landsbyen og værkstederne	18
<i>Mad i jernalderen</i>	19
<i>Vi laver tøj og accessoires</i>	20
<i>Landsbyens daglige gøremål</i>	21
<i>Våben</i>	22
Oplevelsesskoven	23
<i>Blindestafet</i>	24
<i>Bygge huler</i>	25
<i>Balance</i>	26
<i>På opdagelse i skovbunden</i>	27
Eksempler på 'Aktiviteter efter besøget'	29
<i>Arkæologi for børn</i>	30
<i>Spil, leg og fortællinger om jernalderlandsbyen</i>	32
<i>Udstilling af ting i forundringsskab</i>	33
<i>Jernaldertableau</i>	34
<i>Børns frie leg om jernalderen</i>	35
<i>Småaktiviteter i værkstedet, ved bålet eller på legepladsen</i>	36

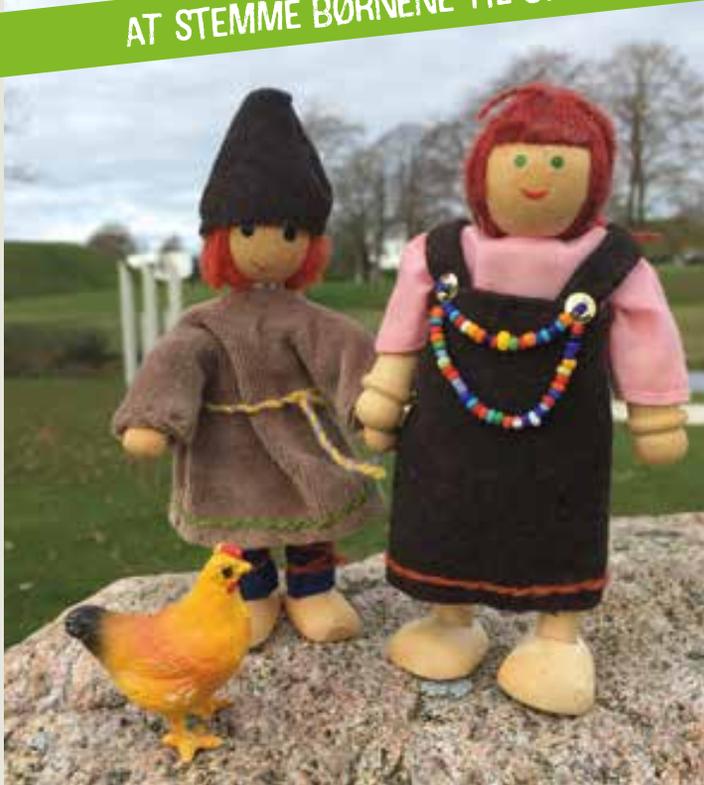
EKSEMPLER PÅ 'AKTIVITETER FØR BESØGET'

Dette afsnit indeholder følgende temaer

1. At stemme børnene til oplevelsen
2. At vende tilbage til tidligere oplevelser

AT STEMME BØRNE TIL OPLEVELSEN

Udstyr og forberedelse

Afhængig af de valgte aktiviteter.

Hvor

Skole eller børnehave.

Beskrivelse

Historiefortælling, leg og samtale, der skaber nysgerrighed op til det kommende besøg.

VARIATION

- Besøg af en medarbejder fra jernalderlandsbyen iført jernaldertøj. Børnene kan spørge til tøj og udstyr og få en ide om, hvad det er, de skal til at opleve.

- Besøg af dukkerne Gundhild og Thorleif og hønen Skrabe. Dukkerne kan laves fra eksisterende dukkehusdukker. Skab en fortælling og brug dukkerne som anledningen til at samtale om gamle dage og jernalderen.

- Brev med en besked om, hvad der skal ske på turen. Det kan også være en beretning fra et barn, der levede dengang eller en anden historie fra jernalderen. Brevet kan komme i skolens eller børnehavens postkasse, som en flaskepost eller via en ledetråd som børnene skal følge.

Bag om aktiviteterne

Formålet med før-aktiviteter er at skabe forventning, nysgerrighed og engagement om det kommende museumsbesøg. Før-aktiviteterne skal give børnene lyst og forudsætninger for at få en god oplevelse. Man må være opmærksom på, at før-arbejdet ikke tager spændingen ud af selve oplevelsen.

Beskrivelse

Lave personligt udstyr

- Snitte smørekniv
- Lave sværd
- Lave smykker
- Lave jernalder kjortel/hue m.m.

Vendespil (se afsnittet med efter-aktiviteter)

Billeder fra sidste besøg hænges op i skolen eller børnehaven og giver anledning til fortællinger om sidste besøg og en snak om, hvad børnene lavede i jernalderlandsbyen.

En del af de aktiviteter, der er beskrevet i afsnittene om 'under'- og 'efter'- aktiviteter, vil kunne bruges som enkeltstående aktiviteter.

AT VENDE TILBAGE TIL TIDLIGERE OPLEVELSER

Udstyr og forberedelse

Afhængig af de valgte aktiviteter.

Hvor

Skole eller børnehave.

Hvis børnene tidligere har besøgt jernalderlandsbyen, kan der skabes nye forventninger. Nysgerrigheden kan styrkes ved at mindes tidligere oplevelse og igen prøve nogle af de aktiviteter, som blev gennemført under eller efter sidste besøg.

Bag om aktiviteterne

Enkle genstande og personligt udstyr kan øge forventningen og gøre det nemmere for børnene, at foretage tidsrejsen til Jernalderen.

EKSEMPLER PÅ 'AKTIVITETER UNDER BESØGET'

Dette afsnit er delt op i følgende underafsnit/temaer

1. Offermose og offerplads
2. Landsbyen og værkstederne
3. Oplevelsesskoven

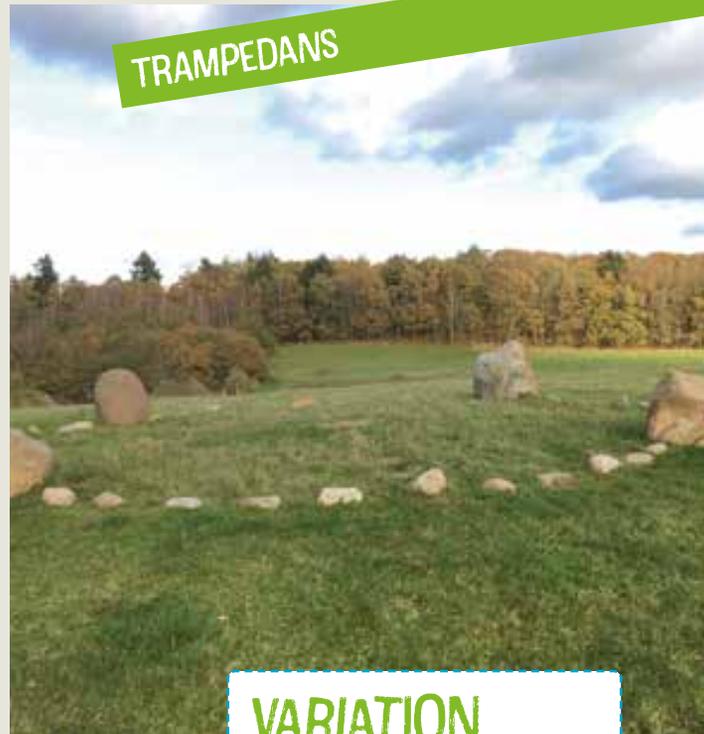
Offermose og offerplads

Bag om temaets fem aktiviteter:

Børnene vil i aktiviteterne lære gennem leg, oplevelse og sansning, og det er hensigten, at aktiviteterne både appellerer til børnenes hoved og krop, og at aktiviteterne inddrager omgivelserne aktivt i børnenes læring og udvikling.

Børnene møder, i aktiviteterne ved offermosen og offerpladsen, mulige udtryk for en religiøs dimension i jernaldermenneskenes hverdag.

Udstyr og forberedelse

Aktiviteten kræver intet udstyr.

Hvor

Offerpladsen eller hjemme i børnehaven eller skolen.

Beskrivelse

Alle børn og voksne danner en cirkel omkring offerpladsen. Trampedansen er en 'bede'-dans, hvor man først tager 1 skridt til venstre og derefter 2 skridt til højre. Dansetrinnene gentager man, så længe dansen skal vare. Mens trampedansen udføres, siger alle højt i kor: "Vi vil have solskin, vi vil have solskin...".

TRAMPEDANS

VARIATION

Aktiviteten kan varieres på flere måder, ved at gøre trinene både enklere og sværere. En enklere udgave kunne være at holde personen foran på skulderne og derefter gå rundt om offerpladsen. En sværere udgave kunne være, at trampedansen varieres ved at dreje rundt om sig selv, gå kæde eller lignende.

REGNVEJRSSANG – OFRING AF DYRENE PÅ STENENE

Beskrivelse

Alle går rundt i en cirkel omkring de store sten på offerpladsen, mens de synger med på den samme regnvejrssang. Når den voksne stopper sangen, evt. med en fløjte, skal de børn, der står omkring de enkelte sten, danne et dyr sammen, som skal ofres til vejrguderne. De kan evt. danne dyret oppe på stenen.

Udstyr og forberedelse

Regnvejrssange. Både Cirkeline og Bamse & Kylling har nogle regnvejrssange. Legen kan evt. øves, før den gennemføres rundt om stenene.

Hvor

Offerpladsen eller hjemme i børnehaven eller skolen.

VARIATION

De små børn kan nøjes med at lave et dyr, de selv finder på, når sangen stopper.

Hvis det er svært for grupperne at finde på et dyr, kan den voksne bestemme, hvilket dyr børnene skal danne/forme næste gang sangen stopper.

Beskrivelse

Aktiviteten foregår ved gudfigurerne langs stien op til offerpladsen. Aktiviteten sættes i gang et stykke fra figurerne, så børnene ikke kan se den figur, de skal røre ved og tegne. Børnene skal arbejde sammen to og to. Den ene får bind for øjnene, mærker på figuren, og fortæller makkeren, hvordan figuren ser ud. Makkeren sidder med ryggen til figuren, så den ikke kan ses, og skal nu tegne figuren. Når tegningen er færdig, skal de to, der har arbejdet sammen, finde deres figur.

VARIATION

De mindste

For de mindste er det en oplevelse i sig selv at få bind for øjnene og mærke på figuren.

De største

Alle børnene kan få bind for øjnene et stykke fra figurerne. Derefter holder de hinanden i hånden, og bliver af en voksen, ledt hen til figurerne, så hvert barn står over for en figur. De mærker nu, hvordan figuren ser ud. Børnene holder igen hinanden i hånden, og bliver ledt tilbage til udgangspunktet. Når børnene får bindene af, skal de prøve at finde den figur, de mærkede på.

Udstyr og forberedelse

Tørklæder, papir og blyanter.
Denne aktivitet egner sig godt til små grupper af børn.

Hvor

Stien op til offerpladsen.

GUDESLALOM – GUDENS EFTERFØLGER

Beskrivelse

Børnene deles i to hold, og skal nu løbe stafet omkring de to rækker figurer. De to hold kan konkurrere om, hvilket hold, der kommer hurtigst igennem. Man kan løbe direkte ned og røre på den fjerreste figur og tilbage igen. Den næste må løbe, når vedkommende er blevet klappet i hænderne. Man kan også løbe slalom mellem figurerne, hoppe, kravle eller lignende. Hvis afstanden er for lang, kan man nøjes med at løbe omkring f.eks. 4 figurer.

VARIATION

Løbet kan gennemføres som 'Gudens (Kongens) efterfølger', hvor børnene på skift bestemmer, hvordan man kommer omkring de næste f.eks. 4 figurer. Skal man hoppe, kravle, gå, løbe, hinke, være elefant eller lignende.

Løbet kan gennemføres som en stafet, hvor børnene står på en række, og når der bliver sagt start, skal den bagerste i rækken løbe op foran. Når den bagerste er på plads - nu som den forreste - må den, der nu er blevet bagerst, løbe op foran. Det bliver den bagerste ved med at gøre, indtil alle i rækken har passeret den sidste figur.

Udstyr og forberedelse

Aktiviteten kræver intet udstyr.

Hvor

Stien med gudefigurerne op til offerpladsen.

OFRING I MOSEN

Beskrivelse

Efter at have arbejdet med landsbyens daglige gøremål, samler børnene noget af det, de har produceret eller arbejdet med i løbet af dagen. Det kan være noget halm, en skål grød, noget malet mel, nogle lerperler, et spyd eller lignende. Tingene skal nu ofres i offermosen, som tak for, at landsbyen har noget at leve af og for at udtrykke et håb om, at dyr og mennesker også har mad næste år. På vej til offermosen, følger børnene gudefigurerne op til offerpladsen og offermosen. Drengene går i den side af stien med de takkede gudfigurer, og pigerne går i den side af stien med de runde figurer.

Alle står nu samlet ved offermosen, og efter tur kaster børnene de ting, de har medbragt ud i mosen, mens alle i kor siger: "Vi beder om hjælp til god høst næste år, så vores geder får noget at spise, og vi får mælk at drikke".

Udstyr og forberedelse

Materialer og produkter, der er har været arbejdet med i løbet af dagen

Hvor

Offermosen

Landsbyen og værkstederne

Bag om temaets 4 aktiviteter:

Aktiviteterne i landsbyen og værkstederne er aktiviteter, der kan få børnene til at forestille sig en hverdag i et jernaldermiljø og give dem et indtryk af, hvilke gøremål der var i en jernalderlandsby. Aktiviteterne kan gennemføres i jernaldermiljøet i sin helhed, men kan også gennemføres hjemme i børnehaven og skolen som enkeltaktiviteter.

Beskrivelse

Malke ged

At malke kræver, at der hele tiden er en voksen til stede, som styrer aktiviteten, og som hjælper børnene med malkningen.

Male mel med en skubbekværn

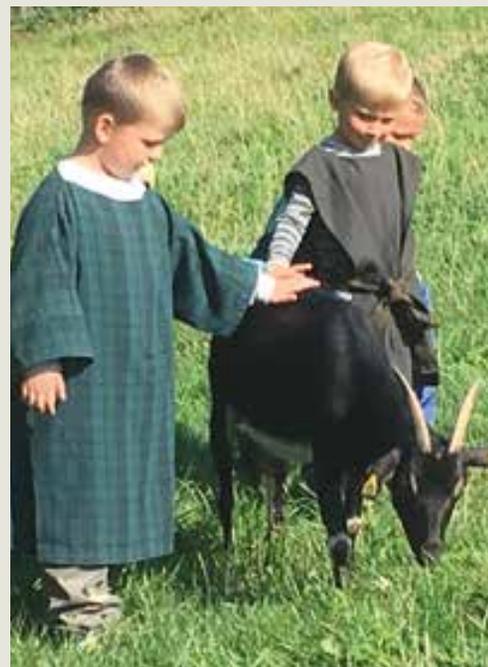
[se billedet til højre]

Bage fladbrød

Lav en bolledej af groft mel. Tryk bollerne flade og bag dem på en flad pande/jerneplade over bål. Fladbrødene kan også laves af en tyk pandekagedej.

Ryge fisk

Rens fiskene sammen med børnene og ryg fiskene i en rygeovn.

VARIATION

Efter malkningen kan børnene smage på mælken. Lad skubbekværnen stå fremme, så børnene kan bruge den i deres egen leg til at kvase andre materialer end korn – lerklumper, tørre grene m.m.

VI LAVER TØJ OG ACCESSOIRES

Beskrivelse

At spinde

At spinde på ten kræver øvelse, men voksen og barn kan hjælpes ad. Den voksne kan trække tråden ud, mens barnet kan få tenen til at dreje rundt.

At væve

På væven kan børnene væve videre på noget, som andre før dem, er begyndt på.

At filte

Lave lerperler

Lerperler kan brændes i bålet og gnides i bivoks, mens de stadig er lune. Perlerne kan bruges til smykker eller fx et spil Kalaha.

Hvor

I vævehuset

VARIATION

De mindste

Små børn kan evt. dreje på tenene og holde den i gang, mens en voksen håndterer ulden.

Læg uldfibrene i 4-6 lag, så de danner en firkant. Lagene lægges vinkelret på hinanden og gnides, ved hjælp af sæbevand, sammen til et samlet stykke stof. Flere børn kan være sammen om at gnide indtil ulden filtrer sammen til en firkant.

De største

Store børn kan måske håndtere både at dreje på tenen, og at sno ulden samtidig.

Lidt større børn kan filtrere kugler og bolde, som de kan lege med bagefter.

Beskrivelse

Fodre dyr og give dem vand

Muge ud ved dyrene: Her kan 'trillebøren uden hjul' (en bærebør) bruges til at transportere møget væk.

At opholde sig i husene evt. alene uden voksne.

Lygter kan være med til at skabe hygge og spænding i de mørke jernalderhuse.

Hugge brænde

VARIATION

'Trillebøren uden hjul' kan også bruges til leg f.eks. at trække hinanden på bærebøren, lave løb med bærebøren m.m.

I husene kan flere aktiviteter gennemføres, man kan fortælle historier og f.eks. lege 'De uartige rollinger'.

De uartige rollinger handler om, at husets herre og frue skal fange sine rollinger. Rollingerne har helle, når de rører ved en træstolpe, men kun indtil en ny kommer hen og rører ved stolpen. Når en rolling er fanget, hjælper den med at fange de andre rollinger.

En 'kindling cracker' er velegnet til, at mindre børn kan være med til at kløve brænde.

Hvor

Husene

VÅBEN

Beskrivelse

Fælde træ

[samme tykkelse som et spyd eller vandringsstav] og tage det med tilbage til landsbyen.

Det fældede træ kan bruges til at:

Lave spyd

Spyddet kan bruges til at kaste efter et mål f.eks. et billede af et dyr sat fast på en halmballe.

Lave et sværd

Snitte en vandrestav

Lege med skjolde

På jorden tegnes en cirkel, hvor der kan stå to børn i. Børnene presser skjoldene mod hinanden, og prøver at skubbe hinanden ud af cirklen.

VARIATION

De mindste

Tryllepind

Kan afbarke spyddet, sværdet eller vandringsstaven. Brug evt. en dobbeltrettet skrællekniv.

Lidt kraftige pilegrene er gode til de små, for der er få knaster, og barken er nem at få af.

De største

Kan dekorere spyddet, sværdet eller vandringsstaven med udskæringer.

Udstyr og forberedelse

Sav, knive, skrælleknive, skjolde

Oplevelsesskoven

Bag om temaets

5 aktiviteter:

Med udgangspunkt i jernaldermenneskets brug af skoven og vandrerens vandring, udeliv, møde med andre, behov for ly for natten m.m., er der her forslag til aktiviteter i skoven. Aktiviteterne i dette tema benytter sig fortsat af den legende tilgang til læring, og giver børnene mulighed for at opleve skoven og dens dyreliv.

BLINDESTAFET

Beskrivelse

Børnene deles op to og to. Den ene får bind for øjnene, og den anden skal lede 'den blinde' gennem en rute. Den blinde får en pind i den ene hånd og en sten i den anden hånd. Den seende siger: "pind" hvis 'den blinde' skal gå til pind-siden, og "sten" hvis den blinde skal gå til sten-siden. Hvis den blinde skal gå lige ud, bliver der sagt 'næse'.

Udstyr og forberedelse

Tørklæder. Sten og grene findes i skovbunden.

En rute skal forberedes – det kan f.eks. være en slalomrute mellem tre eller flere træer.

VARIATION

Der laves en bane af et stykke tov som børnene skal følge. På tovet er sat et antal gardinringe, som børnene kan holde ved. Nu får børnene bind for øjnene, tager fat i en gardinring, og går banen igennem.

Lav hold af 4 og lav en konkurrence om, hvilket hold der kommer hurtigst igennem ruten. En enklere udgave er, hvis den voksne leder barnet gennem ruten ved hjælp af ord. Rutens udformning kan variere i sværhedsgrad.

Beskrivelse

Børnene samler lange grene i skoven, grenene sættes op ad en træstamme, og hulen får form af en tipi. Hvis der i skoven findes en tværgående gren på et træ, kan de indsamlede grene støtte på den tværgående gren, og hulen kommer til at ligne en bivouak.

VARIATION

Med snor kan hulekonstruktionerne gøres mere avanceret. Hvis der allerede eksisterer nogle huler, kan børnene bygge videre på disse huler, lave bål uden ild m.m.

Udstyr og forberedelse

Der kan være nogle lammeskind, lerkrukker m.m. som børnene kan bruge til at indrette deres huler.

BALANCE

Beskrivelse

Børnene skal kravle, gå, måske endda løbe, fra den ene ende af en træstamme til den anden.

Udstyr og forberedelse

Udstyret udgøres af skovens træer, grene og rafter.

VARIATION

Hvis der ikke ligger en træstamme i skovbunden, kan man bruge nogle rafter. Med rafterne, kan der laves en lille bane. En rafte kunne bindes ca. 20 cm op mellem to træer, og på den måde hæve balancegangen fra jordoverfladen. Gå baglæns, sidelæns, pudekamp.

Beskrivelse

Grav et hul i skovbunden, vend en træstub eller vrid et stykke bark af en fugtig træstump fra skovbunden, og tæl hvor mange forskellige dyr I kan finde. Find spor af andre dyr i skoven.

Udstyr og forberedelse

Skovl, plancher/bøger/mobiltelefon med billeder af dyr og deres spor.

VARIATION

Tag billeder af dyrene, sammenlign sporene med billederne på plancher.

EKSEMPLER PÅ 'AKTIVITETER EFTER BESØGET'

Dette afsnit er delt op i følgende temaer

1. Arkæologi for børn
2. Spil, leg og fortællinger om jernalderlandsbyen
3. Udstilling af ting i forundringsskab
4. Jernaldertableau
5. Børns frie leg om jernalderen
6. Småaktiviteter i værkstedet, ved bålet eller på legepladsen

ARKÆOLOGI FOR BØRN

Beskrivelse

Lerpotter går i stykker, og redskaber bliver væk, det sker i jernalderlandsbyen i dag, og det skete også for forhistoriens mennesker. De tiloversblevne potteskår fra jernalderlandsbyen, kan indgå i lege med arkæologien.

De voksne graver "arkæologiske fund" ned i jorden i et markeret udgravningsområde, og tramper jorden godt til. Det er hemmeligt, hvor præcis det er, og hvad det er, der er gravet ned.

Lav en "arkæologisk station" på legepladsen: Et sted, hvor jorden kan sis, og fundene kan samles. Lad børnene finde så mange genstande, de kan. Det kan stå på i flere dage.

Prøv at lime de itugåede potter sammen. Lav perlekæder af de fundne glas- og lerperler. Fundene kan udstilles i et forundringskab.

Bag om aktiviteterne

I jernalderlandsbyen møder børnene den levendegjorte historie. De bruger redskaber, tøj, lerpotter og andre genstande, som i jernalderen. Men hvordan ved vi egentlig noget om, hvordan man levede i jernalderen?

Snak med børnene om, hvad arkæologer finder i jorden. Det kan være potteskår eller hele potter eller lerkrus fyldt med korn, der er sat ned i jorden som offergaver. Det kan også være glasperler, lerperler eller andre genstande.

Mange metalgenstande bliver fundet med metaldetektor. Det kender mange børn fra tv.

VARIATION

Lad børnene være med til at lave enkle lerperler, der brændes på bålet.

De mindste

Børnene kan nedgrave forskellige skatte til hinanden.

Besøg en lokal arkæologisk udgravning, se hvordan de graver og snak med arkæologerne.

De største

Få en aftale med en fritidsdetektorfører, der kan vise, hvordan en metaldetektor virker, og hvordan man kan finde metal i jorden.

Besøg Spinderihallerne (Vejle) og se udstillingen "Tings tale" med perler og potter og måske Dronning Gundhild fra offermosen ved Vingsted.

Se udstillingen om årets danefæ på Nationalmuseet Kongernes Jelling.

Udstyr og forberedelse

Potteskår fra jernalderlandsbyen. Evt. glas og lerperler. Graveskeer og evt. murerskeer og spande. Sier med forskellig masketæthed til at solde jorden.

Hvor

Børnehavens eller skolens legeplads. Et område, hvor børnene må grave. Bedst i jord, men sandkassen kan bruges, hvis det er den eneste mulighed.

Udstyr og forberedelse

Brikker til spil kan laves af fotos af genstande og miljøer fra jernalderlandsbyen. I skal bruge 2 fotos af hvert motiv printet som vendespil.

Beskrivelse

Brikkerne kan bruges til forskellige lege og spil og afhængig af børnenes alder og interesse, kan der sorteres og prioriteres mellem brikkerne.

Bag om aktiviteterne

Billederne skal støtte erindringen, om de ting børnene har oplevet, og de genstande børnene har mødt og give mulighed for en efterbearbejdning af oplevelsen, der sætter forundringen og fantasien i spil. I samtalerne er der mulighed for at arbejde med sproget og ordforrådet og lære mærkelige ord om ting fra gamle dage. Matematikken er på spil, når fotos kategoriseres efter forskellige principper, og når man samtaler om, hvordan det kan gøres og hvorfor.

VARIATION

De mindste

- Vendespil: find to ens (børnene vinder altid!). Store brikker til små børn og mindre brikker til store børn.
- Sortering i kategorier (gamle dage vs. moderne tider eller andre kategorier som børnene er med til at finde på).
- Organisering af brikkerne på en tidslinje (hvad så vi først, hvad oplevede vi derefter?).

De største

- Find 1-2 terninger og spillebrikker til antallet af deltagere. Læg udvalgte fotobrikker ud i en lang slange. Suppler med handlingskort, I selv laver: "slå en ekstra gang", "ryk 3 felter tilbage", "tilbage til start" og lignende. Spil spillet. Lad børnene være med til at udvikle spillet, så det bliver tilpas svært, -og fair. Antallet af brikker og handlingskort kan varieres.
- Sæt kroppen i bevægelse og spil et sted med god plads. Det ene sæt fotos bruges som brikker i et spil (som ovennævnte), det andet sæt lægges op et andet sted i lokalet eller i en meget stor rundkreds. Når børnene rammer et motiv i spillet, må de finde stikket ved at løbe ud og hente det.
- Samtale om motiverne (træk en brik og fortæl).
- Børns egne fortællinger (træk 3-5 brikker find på og fortæl din egen historie).

UDSTILLING AF TING I FORUNDRINGSSKAB

Beskrivelse

Børn indsamler effekter til forundringsskab sammen med voksne.

Ved afslutningen af besøget snakker børn og voksne om, om de har set ting og oplevet noget, der kan udstilles i et forundringsskab. Hvad har børnene været optaget af? Det kan være en tot uld, potteskår, korn der blev malet på skubbekværn, noget der er snittet eller andre spændende fund fra dagen.

Udstyr og forberedelse

I institutionen eller på skolen skal der være et udstillingsskab, som er placeret tilgængeligt og i børnehøjde.

VARIATION

De mindste

- Udstillingen kan være "levende", og der kan løbende suppleres med andre effekter, der fortæller om oplevelsen og de efterfølgende aktiviteter i institutionen og skolen. Et glas marmelade kogt på bålet, lerperler brændt i bålet, eksperimenter med arkæologi og potteskår osv.

De største

- Ud fra børns fortællinger om effekterne, og hvorfor de har valgt dem, kan de voksne skrive kort med informationer til at ledsage genstandene i udstillingen. Større børn kan selv skrive enkle forklaringer.

- Jernaldertableau kan fx indgå i udstillingen.

JERNALDERTABLEAU

Udstyr og forberedelse

Dukker og materialer til at indrette tableau. Jernaldertableauet kan indrettes i en papkasse eller et tomt akvarium.

Hvor

Tilbage på skolen eller institutionen.

Beskrivelse

Tableauet kan bestå af dukkehusdukker i jernaldertøj og en række miniature effekter, som dem børnene har mødt i jernaldermiljøet. Kurv med brænde, små lerpotter til bålet, uld og ten, små garnnøgler, skjold og sværd, husdyr [høns, geder, får, ko].

Tableauet kan indrettes som et jernalderhus med vævede tæpper på væggene, sovebrikse og bål på gulvet og dyrestald i den ene ende af huset.

VARIATION

- Indretning af tableauet kan være en fælles proces, hvor man snakker om, hvad der skal være inde i jernalderhuset, og hvad man så, da man var på besøg. Man kan være fælles om at fremstille tingene til huset [klippe tæpper til at beklæde væggene ud af stof, lave soveskind til briksene, lave tøj til dukkerne mv.].

- Indretningen af jernaldertableauet kan være noget de voksne gør. Fx kan et mellemstort, tomt, akvarium indrettes som hus, siderne beklædes med "brædder" og med små kikhuller, som børnene kan se ind ad, et i hver side. Det kan give forskellige blik indtil det svagt oplyste hus, hvor dukkerne er i gang med forskellige gøremål. Måske ændrer tableauet sig lidt fra dag til dag i en periode, og børnene vil synes, det er spændende at gå og holde øje med.

- Tableauet kan bruges til at gennemspille situationer sammen med børnene, og dermed være en anledning til at samtale om oplevelserne. Hvis man vil lave et lille jernalderskuespil, hvor børnene har forskellige roller, kan nogle børn have en særlig fordel af at gennemspille situationerne i miniature. Det kan handle om at forstå handlingsforløbet, være en sproglig opmærksomhed på begreber og ordforråd og det at forstå, hvordan personerne i stykket agerer i forhold til hinanden i tid og rum.

- Dukkerne og effekterne kan være frit tilgængelige for børnenes frie leg og efterbearbejdning af oplevelserne.

Beskrivelse

Indretning af et sted i børnehaven/skolen, hvor materialer og effekter er tilgængelige for børns egen leg. Nogle af effekterne kan institutionen selv anskaffe, og noget kan fx lånes fra jernalderlandsbyen i en periode i form af en "kasse med indhold".

VARIATION

- Udklædning
- Soveskind
- Skjolde og sværd
- Små lygter som i jernalderlandsbyen
- En skubbekværn (eller noget der ligner)
- Indretning af legehus med skind på sovebriksen og tæpper på væggene. Man kan blænde vinduerne og bruge små lygter derinde.
- Lege de lege, man gjorde på besøget

SMÅAKTIVITETER I VÆRKSTEDET, VED BÅLET ELLER PÅ LEGEPLADSEN

Beskrivelse

Småaktiviteter, der kan stå alene eller være en del af et samlet forløb.

Hvor

I institutionen og skolen, ude eller inde

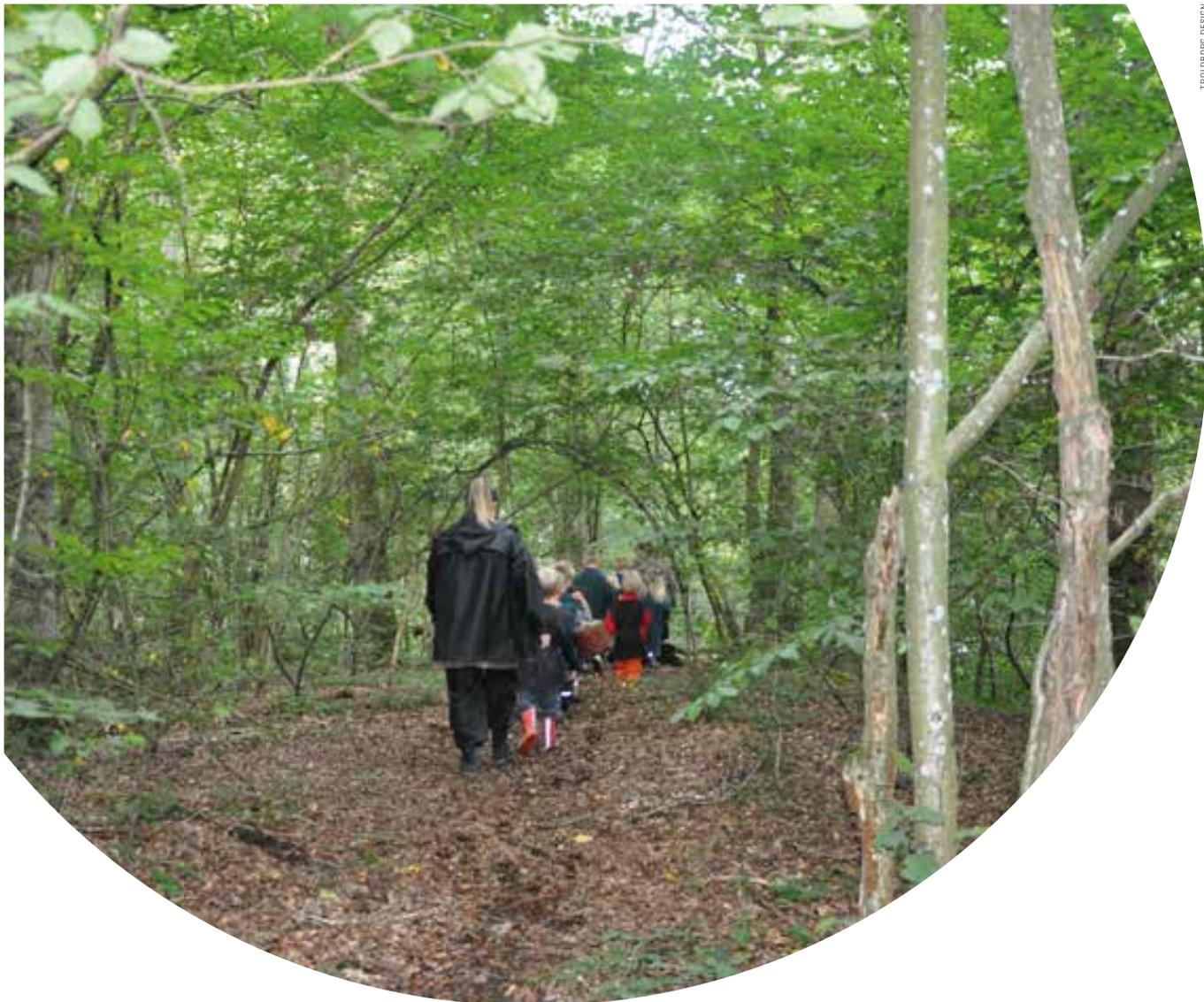
VARIATION

- Koge marmelade
- Snitte vandringsstave
- Brænde lerperler på bål
- Filte uld til små bolde eller siddeunderlag

Aktiviteterne fra 'under'-afsnittet kan inddrages her.

Materialet i dette hæfte er en del af arbejdet i projekt Dannelsesbroen, der blandt andet har til formål at styrke overgangen (eller broen) mellem dagtilbud og indskoling. Kulturen, i form af kulturinstitutioner, kan ses som brobygger, hvor forskellige professioner og institutioner mødes og styrker samarbejdet, samtidig med at kulturinstitutionernes arbejde med de mindste målgrupper også styrkes.

Materialet er tænkt som inspiration til, hvordan dagtilbud, indskoling og et museumsmiljø kan arbejde sammen om børns møde med kultur og kulturarv og derigennem skabe en fælles "dannelsesbro". Aktiviteterne er blevet til med udgangspunkt i jernalderlandsbyen i Vingsted og de erfaringer, der blev gjort i et gennemført forløb, hvor Skibet Børnehus besøgte Jernalderlandsbyen over 4 dage og de erfaringer, der i forløbet blev gjort i flere uger med at forberede og efterbearbejde besøgene og forløbet.

HISTORIE **LAB**

Nationalt Videncenter
for Historie- og Kulturarvsformidling

: Erhvervsakademi og
: Professionshøjskole